

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	2	II СЕМЕСТР	71
ОРІЄНТОВНИЙ КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН	2	Тематичний блок № 4 «Твори М. Твена, Е. Портер»	
I СЕМЕСТР	5	Урок № 34	71
Тематичний блок № 1 «Вступ. Казки народів світу»		Урок № 35	73
Урок № 1	5	Урок № 36	75
Урок № 2	7	Урок № 37	77
Урок № 3	9	Урок № 38	79
Урок № 4	11	Урок № 39	81
Урок № 5	13	Урок № 40	83
Урок № 6	15	Урок № 41	85
Урок № 7	17	Урок № 42	87
Урок № 8	19	Урок № 43	89
Урок № 9	21	Урок № 44	91
Урок № 10	23	Урок № 45	93
Урок № 11	25	Урок № 46	95
Урок № 12	27	Урок № 47	97
Урок № 13	29	Тематичний блок № 5 «Твори Л. Керролла, М. І. Цветаєвої»	
Тематичний блок № 2 «Літературні казки. Творчість О. С. Пушкіна, Г. Х. Андерсена, О. Уайльда»		Урок № 48	99
Урок № 14	31	Урок № 49	101
Урок № 15	33	Урок № 50	103
Урок № 16	35	Урок № 51	105
Урок № 17	37	Урок № 52	107
Урок № 18	39	Урок № 53	109
Урок № 19	41	Урок № 54	111
Урок № 20	43	Урок № 55	113
Урок № 21	45	Урок № 56	115
Урок № 22	47	Урок № 57	117
Урок № 23	49	Тематичний блок № 6 «Сучасна дитяча література, творчість Т. Янсон, Р. Дала, П. Маара, узагальнення та систематизація вивченого»	
Тематичний блок № 3 «Твори Дж. Кітса, Й. В. Ґете, Г. Ґейне, Е. Сетона-Томпсона про природу»		Урок № 58	119
Урок № 24	51	Урок № 59	121
Урок № 25	53	Урок № 60	123
Урок № 26	55	Урок № 61	125
Урок № 27	57	Урок № 62	127
Урок № 28	59	Урок № 63	129
Урок № 29	61	Урок № 64	131
Урок № 30	63	Урок № 65	133
Урок № 31	65	Урок № 66	135
Урок № 32	67	Урок № 67	137
Урок № 33	69	Урок № 68	139
		Урок № 69	141
		Урок № 70	143
		СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	

ПЕРЕДМОВА

Шановні колеги!

І знову на порозі новий навчальний рік, нові учні, а з ними — нова програма й нові підручники, нові методичні посібники. І один із них — перед вами.

Як швидко та якісно підготуватися до уроку? Це проблема всіх учителів — і початківців, і досвідчених. Як зацікавити школярів, прищепити їм любов до художнього слова, спонукати до роботи над собою, до збагачення свого духовного світу? І це вагоме завдання постає перед нами щоденно.

Щиро сподіваюся, що ця книжка разом із підручниками допоможе вам зорієнтуватися в освоєнні того великого навчального матеріалу, який пропонує нова програма зі світової літератури, дозволить заощадити час у пошуках раціональних методів і прийомів, надихне на свою власну педагогічну творчість.

У посібнику серії «Мій конспект» матеріал розподілений на тематичні блоки, в кінці яких є контрольні роботи, різноманітні завдання котрих складені відповідно до вимог нових педагогічних тенденцій.

Уроки суворо структуровані як за класичними схемами, так і за нетрадиційними. Розроблені також уроки розвитку зв'язного мовлення, бесіди з позакласного читання.

Ніхто, напевне, не буде заперечувати проти твердження, що уроки літератури — це насамперед робота з художнім текстом, із підручниками, які з великою майстерністю та любов'ю були цього року складені відомими й шанованими авторами. Тому роботі з книгою приділено в посібнику значну увагу. Діалог з учнем і з автором, співпраця — теж один із найважливіших складників уроку. Тому пропонуються велика кількість питань для евристичних бесід, проблемні питання, міні-диспути, завдання аналітичного характеру, групова та індивідуальна робота, робота в парах, робота над проектом. Відомі інтерактивні вправи й прийоми доповнено новими — «Навігатор», «Очевидне — неймовірне», «Градусник», «Мішень» та іншими. Також є завдання, помічені «зірочкою», — підвищеної складності, які вимагають консультації вчителя і дають додаткову можливість для розвитку обдарованих дітей.

Молодим педагогам стануть у пригоді деякі методичні поради.

Формат посібника дозволяє вчителю робити нотатки, розширювати й уточнювати, диференціювати завдання.

Хочу побажати, дорогі колеги, щоб ваша нелегка, але така цікава праця приносила користь та задоволення і вам самим, і вашим учням!

З повагою, автор.

ОРІЄНТОВНИЙ КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Дата проведення	Тема уроку	Примітка
І СЕМЕСТР			
Тематичний блок № 1 «Вступ. Казки народів світу»			
1		Світова література — духовна скарбниця людства. Роль книги в сучасному житті	
2		Фольклор, його характерні ознаки. Література і фольклор	
3		<i>Розвиток зв'язного мовлення.</i> Літературний практикум за жанрами фольклору	
4		Жанрова специфіка фольклорної і літературної казки. Різновиди казок (про тварин, чарівні, соціально-побутові), їхні характерні ознаки	
5		Індійська народна казка «Фарбований шакал». Викриття в образах тварин негативних людських якостей	
6		Японська народна казка «Іссумбосі, або Хлопчик-Мізничик». Відображення любові до праці, кмітливості, сміливості в образі Іссумбосі. Національний колорит японської казки	
7		Китайська народна казка «Пензлик Маляна»	

№ з/п	Дата проведення	Тема уроку	Примітка
8		Арабська народна казка «Синдбад-Мореплавець» (третя подорож)	
9		Арабська народна казка «Синдбад-Мореплавець» (третя подорож). Утілення в образі головного героя віри в перемогу людини над обставинами	
10		Брати Якоб та Вільгельм Ґрімм. Казка «Пані Метелиця»	
11		Брати Якоб та Вільгельм Ґрімм. Казка «Пані Метелиця». Моральні цінності в казці. Антитеза	
12		<i>Позакласне читання.</i> Брати Якоб та Вільгельм Ґрімм. Казка «Бременські музиканти»	
13		<i>Контрольна робота № 1</i> за тематичним блоком «Вступ. Казки народів світу»	
Тематичний блок № 2 «Літературні казки. Творчість О. С. Пушкіна, Г. К. Андерсена, О. Уайльда»			
14		О. С. Пушкін. Вступ по поеми «Руслан і Людмила»	
15		О. С. Пушкін «Казка про мертву царівну і про сімох богатирів»	
16		О. С. Пушкін «Казка про мертву царівну і про сімох богатирів». Система образів. Автор	
17		Г. К. Андерсен «Соловейко»	
18		Г. К. Андерсен «Соловейко»	
19		<i>Позакласне читання.</i> Г. К. Андерсен «Снігова королева»	
20		О. Уайльд. Казка «Хлопчик-зірка»	
21		О. Уайльд «Хлопчик-зірка». Казкові персонажі, їхня характеристика. Основний конфлікт	
22		О. Уайльд «Хлопчик-зірка». Основний конфлікт. Символічний зміст назви твору. Еволюція образу головного героя	
23		<i>Контрольна робота № 2</i> за творчістю О. С. Пушкіна, Г. К. Андерсена, О. Уайльда	
Тематичний блок № 3 «Твори Дж. Кітса, Й. В. Ґете, Г. Гейне, Е. Сетона-Томпсона про природу»			
24		Дж. Кітс «Про коника та цвіркуна». Поетизація образу природи у вірші, його ідея («Поезія землі не вмере ніколи...»)	
25		Й. В. Ґете «Нічна пісня подорожнього»	
26		Й. В. Ґете «Нічна пісня подорожнього». Виразне читання напам'ять	
27		Г. Гейне «Задзвени із глибини...». Утілення краси весняної природи у вірші	
28		Г. Гейне «Задзвени із глибини...». Зв'язок із фольклором	
29		Е. Сетон-Томпсон. Оповідання «Лобо»	
30		Е. Сетон-Томпсон. Оповідання «Лобо». Авторські спостереження за світом природи	
31		Е. Сетон-Томпсон. Оповідання «Лобо». Утвердження любові до всього живого	
32		Е. Сетон-Томпсон. Оповідання «Лобо». Зображення художніх образів, їхнє розкриття в подіях твору	
33		<i>Контрольна робота № 3</i> за творчістю Дж. Кітса, Й. В. Ґете, Г. Гейне, Е. Сетона-Томпсона	
II СЕМЕСТР			
Тематичний блок № 4 «Твори М. Твена, Е. Портер»			
34		М. Твен «Пригоди Тома Сойера»	
35		М. Твен «Пригоди Тома Сойера». Перші почуття	
36		М. Твен «Пригоди Тома Сойера». Світ дітей і світ дорослих у повісті	

№ з/п	Дата проведення	Тема уроку	Примітка
37		М. Твен «Пригоди Тома Соєра». Том Соєр і Гекльберрі Фінн	
38		М. Твен «Пригоди Тома Соєра». Ставлення автора до своїх героїв	
39		М. Твен «Пригоди Тома Соєра». Провідні ідеї твору	
40		М. Твен «Пригоди Тома Соєра». Порівняльна характеристика героїв	
41		Е. Портер. Роман «Полліанна»	
42		Е. Портер «Полліанна». Щирість, мужність і оптимізм героїні твору	
43		Е. Портер «Полліанна». Ідея радості життя й відкриття світу у творі	
44		<i>Позакласне читання.</i> Е. Портер «Полліанна»	
45		<i>Позакласне читання.</i> Е. Портер «Полліанна». Полліанна та її друзі (з резервного часу)	
46		Е. Портер «Полліанна». Художні засоби розкриття образу Полліанни та її друзів	
47		<i>Контрольна робота № 4</i> за творчістю М. Твена, Е. Портер	
Тематичний блок № 5 «Твори Л. Керролла, М. І. Цвєтаєвої»			
48		Л. Керролл «Аліса в Країні Див». Творча історія книги, її зв'язок із біографією письменника та життям Англії вікторіанської доби	
49		Л. Керролл «Аліса в Країні Див»	
50		Л. Керролл «Аліса в Країні Див». Образ Аліси, світ її уяви і захопливих пригод	
51		Л. Керролл «Аліса в Країні Див». Персонажі, які оточують героїню	
52		Л. Керролл «Аліса в Країні Див». Подальші пригоди головної героїні	
53		Л. Керролл «Аліса в Країні Див». Подальші пригоди головної героїні	
54		<i>Розвиток зв'язного мовлення.</i> Л. Керролл «Аліса в Країні Див». Особливості художньої мови твору	
55		М. І. Цвєтаєва «Книги в червоній палітурці»	
56		М. І. Цвєтаєва «Книги в червоній палітурці»	
57		<i>Контрольна робота № 5</i> за творчістю Л. Керролла, М. І. Цвєтаєвої	
Тематичний блок № 6 «Сучасна дитяча література, творчість Т. Янсон, Р. Дала, П. Маара, узагальнення та систематизація вивченого»			
58		Т. Янсон. Життя і творчість. «Капелюх чарівника»	
59		Т. Янсон «Капелюх чарівника». Сюжет твору	
60		Т. Янсон «Капелюх чарівника». Чарівність художнього світу твору	
61		Т. Янсон «Капелюх чарівника». Персонажі твору	
62		Т. Янсон «Капелюх чарівника». Утілення в героях твору ідей доброти, щирості, сімейних цінностей	
63		Т. Янсон «Капелюх чарівника». Художні та жанрові особливості твору	
64		<i>Розвиток писемного мовлення.</i> У колі добрих друзів	
65		<i>Позакласне читання.</i> Р. Дал та його твір «Чарлі і шоколадна фабрика»	
66		<i>Позакласне читання.</i> П. Маар «Машина для здійснення бажань, або Суботик повертається в суботу»	
67		У світі мистецтва (літератури і культури) (з резервного часу)	
68		<i>Контрольна робота № 6</i> за творчістю Р. Дала, П. Маара, Т. Янсон	
69		<i>Підсумковий урок</i>	
70		Повторення та узагальнення вивченого за рік зі світової літератури	

I СЕМЕСТР

Дата _____

Клас _____

ТЕМАТИЧНИЙ БЛОК № 1 «ВСТУП. КАЗКИ НАРОДІВ СВІТУ»

УРОК № 1

Тема. Світова література — духовна скарбниця людства. Роль книги в сучасному житті

Цілі: *навчальна:* розкрити перед учнями значення світової літератури в сучасному житті людини й людства; *розвивальна:* розвивати пам'ять; формувати вміння учнів висловлювати свої думки, аргументувати їх, розповідати про свої читацькі уподобання, про враження від улюблених творів мистецтва; *виховна:* виховувати любов до книги, прагнення до пізнання та самоосвіти.

Теорія літератури: світова література.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Обладнання: карта світу, книжкова виставка, роздавальний матеріал, схема, пам'ятка.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ОГолошення теми й мети уроку

Вступне слово вчителя

— Уявіть на хвилинку світ без книги й того, що виникло на її основі, — кіно, телебачення, матеріалів Інтернету. Важко уявити, правда? За відсутності інформації про сьогодні, про минулі часи, життя, побут, мрії та сподівання наших предків кожному поколінню довелось б, образно кажучи, винаходити колесо, бо без книг губився б віковий досвід. Література, яку створило людство, — це справжня скарбниця мудрості та краси, і з частиною її ми розпочинаємо наше знайомство.

III. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

Евристична бесіда

- ♦ Які книги ви прочитали влітку? Що вас у них привабляло?
- ♦ У який спосіб художня книжка, літературний герой може допомогти нам в реальному житті?
- ♦ Як ви гадаєте, чи не замінять книжку сучасні технічні засоби, чи не зникне вона зовсім?

IV. СПРИЙНЯТТЯ ТА ЗАСВОЄННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Знайомство з підручником, його розділами та рубриками

2. Ознайомлення з правилами роботи за підручником, виконання домашніх завдань

Пам'ятка

- Підручник — твій добрий друг і порадник, бережи його, не розмальовуй, не загинай сторінок, не брудни.
- Обов'язково записуй домашнє завдання — тему, розділ або сторінку, номери завдань.
- Уважно прочитай текст статті, всіх запропонованих рубрик підручника, бажано вголос, художнього твору чи його уривків, перекажи його детально. Якщо одразу не вийшло, прочитай ще раз.
- Ознайомся з питаннями та завданнями, зазначеними після тексту, спробуй їх виконати усно, за потреби — письмово.

- Відомості з теорії літератури вивчи напам'ять.
- Якщо виникли питання з теми, про значення окремих слів та виразів, запиши їх, потім спитай у вчителя або скористайся відповідним словником (щодо слів).
- Зверни увагу на ілюстрації, питання до них, визнач їхній зв'язок із художнім текстом.

3. Виразне читання першого розділу підручника¹

4. Відповіді на питання рубрики підручника «Перевір себе» (рубрика «Для обговорення» підручника О. Ніколенко та ін. (с. 4, 8, 10))

5. Інтерактивна вправа «Займи позицію»

- Згодом друкована книга зникне взагалі.
- Екранізація цілком може замінити художній твір.
- Той, хто не читає художніх книжок, може вирости неосвіченою, односторонньо розвиненою, духовно бідною людиною.

V. ЗАКРІПЛЕННЯ ЗНАНЬ, УМІНЬ ТА НАВИЧОК

1. Вікторина

- ♦ Дайте відповіді на питання вікторини — і з перших літер відповідей отримаєте ключове слово до нашої теми.
 - Героїня народних казок, яку називають «рудюю кумасею». (*Лисичка*)
 - Картина, яка показує події, допомагає розкрити зміст твору. (*Ілюстрація*)
 - Наслідок літературної, наукової, музичної творчості людини. (*Твір*)
 - Відносно самостійний і завершений уривок художнього твору. (*Епізод*)
 - Розділ у газеті, журналі, книзі під спеціальною назвою. (*Рубрика*)
 - Той, кому належить художній твір. (*Автор*)
 - Те, за відсутності чого в письменника не буде справжньої хорошої книги. (*Талант*)
 - Той, хто вчиться в школі або здобуває якусь професію, ремесло. (*Учень*)
 - Особа, яка керує постановкою вистави, кінофільму, мультфільму або якоїсь програми. (*Режисер*)
 - Ім'я казкового лікаря, який їхав лікувати звірів аж до Африки. (*Айболит*)

Ключове слово — література.

2. Побудова асоціативного куща

- ♦ Побудуйте асоціативний куш до слова *книга*. (*Чарівна, цікава, відпочинок, захоплення, відрада, пізнання та ін.*)

VI. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

- ♦ Навчитися виразно читати, переказувати статті розділу підручника «Духовна скарбниця людства», «Роль книжки в сучасному житті», відповідати на питання.
- ♦ Скласти кросворд з імен героїв улюблених казок.*²

VII. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ УРОКУ

Інтерактивна вправа «Мікрофон»

- ♦ Продовжте речення.
«Для мене художня книга — це...»

¹ Тут і далі йдеться про підручник Є. Волощук, посилання на підручник О. Ніколенко та ін. вказано додатково.

² Тут і далі зірочкою позначено завдання підвищеної складності.

Тема. Фольклор, його характерні ознаки. Література і фольклор

Цілі: *навчальна:* ознайомити учнів із різними жанрами фольклору народів світу, його характерними ознаками; показати зв'язок фольклору та літератури; *розвивальна:* формувати навички роботи з книгою, читання, переказу, знаходження потрібної інформації, відповіді на питання; *виховна:* виховувати порядність, чесність, доброзичливість на гуманістичних цінностях, утілених у фольклорних творах.

Теорія літератури: фольклор, прислів'я, приказка, загадка, пісня.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Обладнання: збірки фольклору різних жанрів, аудіозаписи, ілюстративні відеоматеріали.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ОГЛОШЕННЯ ТЕМИ Й МЕТИ УРОКУ

Вступне слово вчителя

— Сьогодні ми познайомимся із... прабабусею. Прабабусею літератури — усною народною творчістю. Це прислів'я, приказки, загадки, пісні, які виникли тоді, коли людина зрозуміла, скільки навколо прекрасного, захотіла це назвати, зберегти в слові й передати не лише своїм дітям та онукам, а й наступним поколінням.

Усну народну творчість називають ще фольклором, що значить «народна мудрість». Фольклор і буде темою нашого уроку сьогодні.

III. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Перевірка домашнього завдання

Фронтальне опитування за рубрикою підручника «Перевір себе», питання 1, 3, 4 (виконання творчого завдання підручника О. Ніколенко та ін. на с. 10)

2. Читання або переказ уривка рубрики підручника «Словник Мудрої Сови»

(Учні читають або переказують уривок, у якому міститься нова, несподівана для дітей думка, інформація, пояснюють свій вибір.)

3. Презентація складених кросвордів

4. «Літературна розминка»

(Роботу учитель організує за темою другого розділу підручника «Скарби народної фантазії»: учні читають пояснення, стисло його переказують.)

IV. СПРИЙНЯТТЯ ТА ЗАСВОЄННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Опрацювання статті «Довідка Кота Ученого» підручника (статті «Фольклор і його значення для розвитку літератури» підручника О. Ніколенко та ін.)

а) Читання виразно вголос, переказ основного змісту

б) Розгляд таблиці «Відмінності між фольклорними і літературними творами»

*в) Запис спільного (відображення життя, побуту, традицій, думок, мрій та переживань людини, вічна краса природи та ін.)**

*г) Доповнення до колонки таблиці «Взаємозв'язки літератури й фольклору» (за щойно опрацюванню статтею)**

Орієнтовний зміст колонки

- авторська пісня — народна пісня;
- персонажі літературних творів — герої анекдотів;

- влучні вислови письменників — прислів'я, приказки;
- назви, теми творів письменників — прислів'я, приказки, рядки народних пісень.

2. Робота зі словником літературознавчих термінів

(Учні записують до словничка визначення понять «світова література», «прислів'я», «приказка», «загадка», «пісня».)

3. Складання порівняльної таблиці «Приказки та прислів'я»

	Приказки	Прислів'я
Спільне	Короткий вислів, влучний, афористичний, містить мудру думку, цікаве спостереження	
Відмінне	Закінчене речення, нерідко з двох частин, частина змісту, прихована ідея	Незакінчене речення, пряме повчання, натяк на висновок

4. Евристична бесіда

- ◆ Як ви думаєте, що називають загадкою?
- ◆ З якою метою люди ще в давнину почали створювати загадки?
- ◆ Чим сучасні загадки відрізняються від давніх (за змістом, за формою)?

5. Зіставлення учнями своїх міркувань з матеріалом підручника

(Учні записують до словничка визначення загадки.)

6. Прослуховування та перегляд аудіо- та відеозаписів народних пісень

7. Проблемне питання

- ◆ Чому досі народні пісні залишаються популярними, а відомі співаки охоче виконують їх в естрадних обробках?

8. Робота за розділом підручника «Літературний практикум»

V. ЗАКРІПЛЕННЯ ЗНАТЬ, УМІНЬ ТА НАВИЧОК

- ◆ Доберіть до російських прислів'їв українські відповідники (або навпаки).

Російські	Українські
Не зная брода, не суйся в воду	Не сунься поперед батька пекло
Опять двадцать пять	Знов за рибу гроші
Рыбак рыбака видит издалека	Свій свояка вгадає здалека
Без мўки нет науки	Доки не намучишся, доти не научишся
Будь по-вашему!	Нехай буде гречка, аби не суперечка. Хай ваше зверху буде

VI. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

- ◆ Розповідати про жанри фольклору, знати їхнє визначення, наводити приклади.
- ◆ Підготуватися до конкурсу на кращого знавця прислів'їв та приказок.*
- ◆ Скласти загадку про сучасні речі: мобільний телефон, комп'ютер, Інтернет та ін.*

VII. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ УРОКУ

Інтерактивна вправа «Мікрофон»

- ◆ Продовжте речення.
«Із жанрів фольклору найбільше мені подобаються (я використовую)..., тому що...»